

Nr 297.

Av herr **Hage**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kommunalisering av biografväsendet.

Kommunalbudgetens hastiga stegring är en företeelse, som på många håll betraktas med mycket bekymmer. Var skall man taga pengar till de mångahanda nya ändamål, som ständigt inställa sig, och huru skall man kunna tillgodose de sociala anslagskrav, som upptorna sig och som måste på ett eller annat sätt tillgodoses? Detta är frågor, åt vars besvarande man måste ägna en mycket allvarlig uppmärksamhet.

Vid 1919 års lagtima riksdag väcktes ett flertal motioner, vilka i viss mån sökte giva ett svar på dessa frågor genom att åtminstone anvisa en inkomstkälla, som skulle kunna tillföra kommunerna eller åtminstone vissa kommuner någon ökad inkomst, på samma gång som man skulle kunna vinna vissa andra mål, som skulle kunna anses eftersträvansvärda. Man riktade i dessa motioner sin uppmärksamhet mot *biograferna*, vilka man ifrågasatte borde kommunaliseras.

Nämnda motioners yrkanden voro visserligen ej koncentrerade på detta enda mål, utan berörde även en del andra vägar och förhållanden sammanhängande med frågan. Men som ett mycket väsentligt moment ingick kravet på socialiseringen.

Frågan upptogs bl. a. i motion nr 11 av herr Bengtsson i Norup, som anför, att »ingenting hindrar att man beskär och avkopplar det enskilda förvärvet» och anför som motiv härför bl. a., att det ekonomiska vinstbegäret på detta område »skär breda remmar ur det fattiga folkets hud». I samma anda yttrar sig herr Zander, där han betonar, att jakten efter profit och strävan att förtjäna pengar är det enda, som ingår i den enskilda biografverksamheten.

Det är ett erkänt faktum, att biografväsendet intager en mycket ledande plats i nöjeslivet. Det är också ett faktum, att det enskilda kapitalet genom detta sugrör suger upp betydliga penningflöden framför allt ur småfolkets fickor. Biografernas antal ökas med en oerhörd hastighet. Och samtidigt härmed ökas antalet av värdelösa och mindre värda filmer, som släppas ut i marknaden. Som ett exempel härpå kan särskilt anföras de amerikanska filmerna, som i allmänhet tillhöra det mest själlösa och tarvliga, som kan påträffas.

En sådan utveckling med producerande av en flödande ström av värdelösa filmer är emellertid helt naturlig, då biografernas antal ökas. Denna ökning är långt ifrån önskvärd, vilket t. o. m. erkänts av en person, anställd i biografväsendets tjänst, nämligen ombudsmannen herr M. Enderstedt, varom dagspressen meddelat följande: »För någon månad sedan hölls i Eksjö ett protestmöte mot biograferna, varvid bland annat påfordrades skarp censur. Filmmannasällskapets ombudsman, redaktör M. Enderstedt, hade häromdagen anordnat ett nytt möte om biograf frågan. Biograferna äro alldeles för många, yttrade talaren, och pekade på fyra vägar att minska dem: 1) Hoppades att utvecklingen kan verka i denna riktning. 2) Man kan bojkotta biografen. 3) Koncessionsvägen. 4) Kommunalisering av biografen. I Danmark och Norge har man valt de båda sistnämnda vägarna, som talaren dock ej trodde tjänat till biografens lyftning. Målet var större. Bäst nåddes det genom konkurrensen, varvid de dåliga biograferna till sist måste upphöra.»

Biografer, liggande på samma plats, kunna i allmänhet ej spela samma stycken och därför pressas tillverkningen av nya filmer i höjden, varav blir en följd, att uppfinningsrikedomen ej räcker till att förse marknaden med det stora antal uppslag, som behövas för att tillgodose alla. På det sättet måste även innehållslösa och undermåliga saker godkännas, för att marknaden skall bliva mättad. Följden blir den, att en mycket stor procent av de filmer, som spelas, äro värdelöst skräp, som allmänheten trots detta får betala för, vilket måste innebära, att denna allmänhet luras att förslösa sina pengar utan att få motsvarande valuta.

Från denna utgångspunkt kunde man ha anledning påyrka, att censuren även finge till uppgift att avvisa kvalitativt undermåliga filmer, för att hindra allmänheten att kasta bort sina pengar på värdelösa saker.

En sådan kvalitets-censur kunde dock säkerligen bättre vinnas

genom en kommunalisering av biografväsendet. Om kommunerna tillerkändes rätt att själva bestämma om privata biografier skulle få finnas inom en kommun och tillerkändes rätt att bestämma antalet biografier, skulle den kunna använda denna rätt på det sättet, att kommunen beslöt, att ingen privat biograf skulle få existera inom samhället. Därefter skulle kommunen kunna besluta att själv starta biografverksamhet men endast inskränka denna verksamhet till ett mindre antal biografier. Genom ett sådant beslut skulle ett flertal lokaler bli disponibla för andra ändamål, vilket skulle vara betydelsefullt särskilt i dessa dagar.

Genom inskränkandet av biografernas antal skulle marknaden kunna frigöras, åtminstone i viss mån, från det mycket stora antalet värdelösa filmer, som nu översvämna densamma. De kommunala myndigheter, som ledde biografverksamheten, skulle säkerligen låta sig angeläget vara att åstadkomma goda program. Givetvis skulle också en minskning av biograferna kunna åstadkommas, så att man endast hade behov av ett mindre antal filmer, och skulle man naturligtvis då kunna utvälja endast det mera gedigna.

Genom inrättandet av kommunala biografier — vilket skulle kunna ske genom en lagstiftning även efter andra linjer än de här ovan antydda, t. ex. genom åstadkommande av rätt för kommunerna att expropriera biograferna eller genom en lagstiftning, som efter en viss övergångstid endast tillät tillvaro av *kommunala* biografier — skulle man även kunna vinna, att man på dagarna använde desamma i undervisningsändamål genom att för skolor spela filmer, åskådliggörande ett och annat av de saker, som lärjungarne inhämta i skolan — en metod, som för övrigt säkerligen skulle sätta färg och omväxling över undervisningen och som för övrigt även framhållits som ett motiv för biografväsendets kommunalisering i en av de ovan nämnda motionerna.

Ett på dylikt sätt ordnat biografväsende skulle säkerligen medföra betydliga ekonomiska vinster för respektive kommuner. Givetvis skulle nettoavkastningen per biograf växa och bli en betydlig inkomstkälla för kommunerna, om antalet biografier minskades och alltså besättningen av platserna på de kvarblivande biograferna blev större. Om det som följd därav skulle kunna inträffa, att en eller annan lördags- eller söndagsafton en del publik ej kunde komma in i de befintliga biograferna, sedan dessa minskats till antalet, så vore säkerligen ingen riksolycka skedd härigenom.

Redan nu avkastar biografrörelsen mycket betydande nettovinster, vinster som torde bli ännu större, om verksamheten förlägges till ett mindre antal biografer och avbränningarne i samband härmed minskas. Efter allt att döma finns det inga principiella invändningar från något parti mot att ordna saken så, att dessa vinster komma det allmänna till godo, då man i alla fall ej kan hindra den stora allmänheten från att lägga ner ganska betydliga summor på detta nöje. Man kan våga göra detta förmodande på grundvalen av det faktum, att ovannämnda motion om biografväsendets kommunalisering vid 1919 års riksdag var undertecknad av representanter såväl från det liberala som det moderata partiet. Då dessutom genom en kommunalisering ett flertal andra fördelar än de rent ekonomiska även kunde vinnas — vilket här ovan berörts — och då minskning av nöjesskatten skulle bli en följd av här ovan påyrkade åtgärder, så tillåter jag mig härmed hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning huruvida och på vilket sätt en kommunalisering av biografväsendet lämpligen bör ske och för riksdagen framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 31 januari 1920.

Ernst Hage.